

POSTANOWIENIE

24 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszczke

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 lipca 2023 r. w Warszawie wniosku A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 października 2021 r., VII AGa 383/20, wydanego w sprawie z powództwa C. spółki akcyjnej w W. przeciwko A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. o zapłatę,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od A. sp. z o.o. w W. na rzecz C. S.A. w W. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 października 2019 roku, XX GC 137/19, Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego biorącego pożyczkę na rzecz powodowego dającego pożyczkę 228 800 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 2 lipca 2018 r., w tym 220 000 zł tytułem zwrotu pożyczki i 8 800 zł tytułem wynagrodzenia za udzielenie pożyczki.

W toku postępowania apelacyjnego pozwana spółka z o.o. została przejęta przez inną spółkę z o.o., która w terminie 2 tygodni od połączenia spółek, pismem z 21 września 2020 r., podniosła zarzut potrącenia. Następca prawny pozwanego powstał z połączenia dwóch spółek, z których jedna była spółką komandytową - kancelarią prawną obsługującą powoda. Potrącenie dotyczyło wierzytelności o wynagrodzenie kancelarii, uprawdopodobnionej według nowego pozwanego umową i fakturami.

Wyrokiem z 27 października 2021 r., VII AGa 383/20, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację biorącego pożyczkę, po postępowaniu prowadzonym przeciwko jego następcy prawnemu. Sąd drugiej instancji na podstawie art. 203¹ k.p.c. nie rozpoznał zarzutu potrącenia, ponieważ zarzut był:

- 1) spóźniony,
- 2) nie został uprawdopodobniony dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie przepisów postępowania:

- 1) art. 203¹ § 1 k.p.c. przez uznanie, że wierzytelność przedstawiona do potrącenia nie została uprawdopodobniona dokumentami pochodzącymi od osoby trzeciej,

- 2) art. 203¹ § 2 i 381 k.p.c. przez uznanie zarzutu potrącenia za spóźniony.

Pozwany wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na jej oczywistą zasadność w zakresie obydwu zarzutów kasacyjnych.

Powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w razie przyjęcia o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy z urzędu uwzględnia nieważność postępowania także na etapie rozpoznawania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W toku postępowania pozwany utracił zdolność sądową i na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 oraz art. 180 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd

odwoławczy powinien wydać postanowienie o zawieszeniu postępowania z jednoczesnym jego podjęciem przeciwko następcy prawnemu. Sąd Najwyższy po dostrzeżeniu uchybienia w postaci niewydania takiego postanowienia uznał, że uchybienie to nie powoduje nieważności postępowania. Od chwili zawiadomienia o przejęciu pierwotnego pozwanego Sąd Apelacyjny prowadził postępowanie z udziałem następcy prawnego, także powód doręczał odpisy pism pełnomocnikowi nowego pozwanego.

Zarzut naruszenia art. 203¹ § 1 i 381 k.p.c. nie jest oczywiście uzasadniony. Uzasadniając nierozpoznanie zarzutu wygaśnięcia wierzytelności zasądzonej w pierwszej instancji przez potrącenie Sąd odwoławczy nie powołał art. 381 k.p.c., lecz uznał zarzut potrącenia za spóźniony na podstawie art. 203¹ § 2 k.p.c. Przepis ten uzależnia rozpoznanie zarzutu potrącenia od jego zgłoszenia przy wdaniu się w spór albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy wierzytelność pozwanego stała się wymagalna. Wierzytelność kancelarii prawnej stała się wymagalna jeszcze przed procesem, pod koniec 2017 roku. Jednakże potrącenie stało się możliwe dopiero z chwilą przejęcia biorącego pożyczkę przez nowego pozwanego w toku postępowania apelacyjnego.

Art. 203¹ § 2 k.p.c. nie ustanawia wyjątku dla wierzytelności nabytych w toku procesu, są one wyłączone spod możliwości uznania ich przez sąd jako skutecznej w danym procesie podstawy potrącenia po upływie terminu z tego przepisu. Nie ma racji aksjologicznych przemawiających za tezą, że brak tego wyjątku jest przeoczeniem ustawodawcy i jego wolą było rozpoznawanie potrącenia, jeśli zarzut został podniesiony w terminie 2 tygodni od nabycia wierzytelności.

Art. 203¹ k.p.c. ustanawia wyjątek od fundamentalnej zasady procesu cywilnego, iż podstawą wyroku jest stan faktyczny istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). W świetle prawa materialnego wierzytelność dochodzona pozwem może już nie istnieć ze względu na wygaśnięcie przez potrącenie, lecz art. 203¹ k.p.c. zabrania uwzględniania tej okoliczności w stanie faktycznym w niektórych przypadkach. Podobny wyjątek od art. 316 § 1 k.p.c. ustanawia art. 192 pkt 3 k.p.c. zakazujący uwzględniania zbycia w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem. Cel obydwu wyjątków w dużej mierze jest ten

sam: uniemożliwienie pozwanemu przeciwdziałania zamknięciu rozprawy przez dokonywanie z osobami trzecimi czynności prawnych, których głównym celem jest niedopuszczenie do zamknięcia rozprawy. Bez art. 203¹ k.p.c. pozwany mający dostatecznie rozwinięte kontakty handlowe lub wchodzący w sieć powiązanych podmiotów mógłby przed każdą rozprawą składać oświadczenie o potrąceniu z właśnie nabytą wierzytelnością, a sąd za każdym razem, zakładając zaprzeczenie przez powoda istnienia tej wierzytelności, musiałby badać istnienie nowej wierzytelności pozwanego i materialnoprawną skuteczność potrącenia.

Skoro celem ustawodawcy nie było „stąpienie ostrza” art. 203¹ § 2 k.p.c. przez wyłączenie spod jego działania potrąceń dokonanych w oparciu o wierzytelności nabyte w toku procesu przez cesję, nie było także celem ustawodawcy uczynienie wyjątku dla wierzytelności nabytych przez sukcesję uniwersalną.

Zakazy uwzględniania potrącenia, ustanowione w art. 203¹ § 1-3 k.p.c., są od siebie niezależne, tj. wystarczy naruszenie jednego z tych zakazów, aby sąd nie mógł uwzględnić potrącenia. Skoro w niniejszym procesie potrącenie nie może zostać uwzględnione na podstawie art. 203¹ § 2 k.p.c., zbędna jest ocena zasadności zarzutu kasacyjnego w postaci naruszenia art. 203¹ § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji w istocie pominął tę kwestię w uzasadnieniu, do czego był uprawniony po uznaniu zarzutu potrącenia za spóźniony. Jeśli już jednak Sąd odwoławczy stwierdził w uzasadnieniu, że nie została spełniona przesłanka uprawdopodobnienia roszczenia przejętego od kancelarii prawnej, to powinien odnieść się do powołanych przez powoda dokumentów: umowy kancelarii z powodem oraz faktur. Te ostatnie dokumenty, pochodzące od poprzednika prawnego pozwanego, należy uznać za pochodzące od pozwanego. Lecz umowa pochodzi nie tylko od kancelarii, lecz także od powoda.

Ponieważ skarżący nie wykazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego pozwanego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki

minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawych.

(A.T.)

[f.n]